

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 19 februari 1902, kl. 1 e. m.

Betänkande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående tullen å majs.

(1:a A.)

I en till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 35 inom Andra Kammaren, har herr *M. Dahn*, med hvilken elfva af kammarens ledamöter instämt, föreslagit, »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke de hinder, som anses förefinnas mot borttagandet af tullen å majs, särskildt hvad bränvinstillverkningen beträffar, skulle kunna undanrödjas genom ändrad lagstiftning, och i sådant fall till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.»

Den till stöd för ifrågavarande förslag lemnade motivering är af följande lydelse:

»Då år efter år motioner väckas om upphäfvande af tullen å majs, kommer man helt naturligt på den tanken: kunna dessa oafåtliga och ihärdiga framställningar vara föranledda endast för att söka rubba grunden för det nuvarande tullsystemet, eller kan det möjligen finnas skäl — äfven för tullskyddsvänner — att, med bibehållande i öfrigt af det protektionistiska systemet, afskaffa en tull, som hämmar vår modernärings intensiva utveckling och dermed äfven verkar ogynnsamt på vår handelsbalans?

Jemförelsevis må framhållas, att i Danmark, der någon majstull ej existerar, exporten af kött, fläsk, smör och ägg — samtidigt med att vår export af nämnda varor på ett oroväckande sätt gått tillbaka — tagit ett sådant uppsving, att dessa fyra artiklar vid slutet af det

sistlidna seklet representerade ett värde af omkring 200 millioner kronor eller detsamma som hela vår träexport — inbegripet bearbetadt trä, tändstickor och trämassa —, hvilken ju utgör 50 procent af hela vår utförsel.

Med afseende på tillbakagåendet af vår export på förstnämnda område söker man trösta sig med att folkökning och stigande välmåga medfört större konsumtion inom landet af dessa varor. Men folkökning har ju egt rum proportionsvis i lika hög grad i Danmark, och hvad välmågan beträffar, är den der — oaktadt ett olyckligt krig med åtföljande landafträdelse — vida större och allmänare än i vårt land.

Men frågar man: icke kan ensamt upphäfvandet af majstullen en så kraftig verkan åstadkomma? Åh nej: dervid medverka naturligtvis äfven åtskilliga andra faktorer, såsom en rationel vård och skötsel (som så småningom inläres) m. m.; men genom borttagandet af majstullen möjliggöres en både billigare, kraftigare och snabbare gödning af såväl nötboskap som svin och befordras hönsafveln och äggproduktionen, hvarpå Danmark just lemnar de bästa och mest lärerika bevis.

Som skäl för majstullens påläggande och bibehållande har bland annat äfven framhållits majsens konkurrens med potatisen vid brännerierna och den skadliga inverkan denna konkurrens skulle komma att utöfva på potatisodlingen och dermed på jordbruket å vissa orter, der odlandet af potatis till bränvinsbränning utgör en vigtig inkomstkälla. Detta må nu vara sant; men det kan ju afhjelpas genom bestämmande af högre skatt på bränvin, som är brändt af majs och af majs i förening med andra produkter, jemte fastställande af höga böter vid lagöfverträdelser. Bränvinshandteringen är ju redan nu undantagen från näringsfrihetsförordningen och föremål för särskild lagstiftning.

Skulle skärpt kontroll förorsaka bränvinstillverkaren ökade kostnader, kan han ju neutralisera dem genom att med ett motsvarande belopp höja priset på bränvinet, något som ju ingalunda står i strid med nykterhetsrörelsen i landet och som redan ganska grundligt tillämpas inom en stor del af våra stadskommuner.

Då det emellertid är svårt att utan en fullständig utredning af frågan i sin helhet bestämma proportionen emellan beskattningen af majsbränvin och bränvin af med majs blandade produkter å ena sidan och af annat bränvin å den andra, så vågar jag ej framlägga något positivt förslag till lösning af frågan, helst som ju äfven andra sätt att lösa densamma, än det af mig påpekade, torde finnas.»

Vid 1880 års riksdag åsattes majs, som tillföre varit tullfri, en tull af en krona 50 öre för 100 kilogram. Den tullkomité, som år 1882 afgaf förslag till ny tulltaxa, hemställde emellertid om tullfrihet för majs, malen och omalen. I enlighet härmed aflät Kongl. Maj:t proposition till 1882 års Riksdag, som med bifall till propositionen stadgade tullfrihet för majs, såväl malen som omalen. Vid 1885 års riksdag väcktes motioner om åsättande af tull å majs. Vid behandlingen af dessa motioner hemställde bevillningsutskottet, att omalen majs måtte beläggas med en tull af en krona för 100 kilogram och att malen majs fortfarande måtte förblifva tullfri. Riksdagens båda kamrar beslöto emellertid, att gällande tullfrihet för majs, såväl malen som omalen, skulle bibehållas. Vid majriksdagen år 1887 förekom å nyo frågan om tull å majs, hvarvid bevillningsutskottet afstyrkte förslagen derom. Första Kammaren biföll utskottets hemställan, men Andra Kammaren beslött en tullsats af två kronor för 100 kilogram, hvilket beslut segrade i gemensam omröstning. Sedermera har majs alltjemt varit belagd med tull, ehuru till vexlande belopp. De nu gällande tullsatserna å majs åsattes af 1895 års Riksdag. Derefter hafva motioner väckts om tullfrihet, dels år 1897 å såväl malen som omalen majs, dels ock åren 1898, 1899, 1900 och 1901 å endast omalen majs. Dessa motioner hafva af bevillningsutskottet afstyrkts med undantag af år 1899, då utskottet hemställde, att tullsatsen för omalen majs måtte nedsättas till två kronor för 100 kilogram. Riksdagen har emellertid hvarje gång beslutit bibehålla gällande tullsatser, men sistlidet år antog dock Andra Kammaren för sin del en vid bevillningsutskottets betänkande fogad reservation, i hvilken framstälts ett förslag af enahanda innebörd som det nu förevarande.

Såsom af ofvanstående redogörelse framgår, har frågan om majs-tullens afskaffande vid flerfaldiga tillfällen varit understäld Riksdagens pröfning. Den nu väckta motionen afser visserligen endast en anhållan hos Kongl. Maj:t om en utredning, huruvida icke de hinder, som anses förefinnas mot en dylik åtgärd, särskildt hvad bränvinstillverkningen beträffar, skulle kunna undanrödjas; men i anledning af ämnets stora vikt och betydelse har utskottet i allt fall ansett sig böra tillkännagifva sin ståndpunkt i sjelfva saken, frågan om majstullens bibehållande eller afskaffande.

I sådant afseende tillåter sig utskottet framhålla, att de skäl, som vid föregående tillfällen anförts mot afskaffande eller sänkning af tullen å majs, enligt utskottets förmenande ega full giltighet och synas vara

för frågan afgörande. Utskottet anser sig därför icke böra underlåta att äfven nu återgifva dessa skäl.

Visserligen må det medgifvas, att majs i flera afseenden är ett godt foderämne, ehuru väl dess lämplighet för vissa ändamål är långt ifrån oomtvistad. Majskli, som vid införsel är tullfritt, användes också såsom foderämne, ensamt eller uppblandadt med annat kli. Men äfven om någon fördel sålunda skulle kunna beredas jordbruket genom borttagandet af tullen å majs, är det dock otvifvelaktigt, att en sådan åtgärd skulle i ett hänseende verka synnerligen menligt för nämnda näring, i det att majs, som särdeles väl lämpar sig för bränvinstillverkning, skulle, sedan priset derå genom tullens borttagande blifvit i väsentlig mån sänkt, komma att nästan helt och hållet utestänga användningen af potatis för tillverkning af bränvin. Hvad detta skulle innebära för de trakter i vårt land, hvilka på grund af jordmånens beskaffenhet äro hufvudsakligen hänvisade till potatisodling med åtföljande bränvinsbränning, torde ligga i öppen dag. Utskottet tillåter sig i fråga om tullens inverkan på majsens användning vid bränvinstillverkning hänvisa till ett af chefen för kontroll- och justeringsbyrån enligt erhållet uppdrag afgifvet, den 19 december 1900 dagtecknad utlåtande jemte en dertill hörande tabell. Nämnda utlåtande och tabell funnos fogade vid bevillningsutskottets nästlidet år afgifna betänkande i anledning af väckt motion om majstullens afskaffande. Då detta utlåtande innehåller en utförlig redogörelse för hithörande förhållanden, har utskottet ansett sig böra foga detsamma jemte tabellen såsom bilagor äfven vid detta betänkande, hvarvid anmärkes, att tabellen kompletterats med uppgifter äfven för tillverkningsåret 1900—1901. Af sagda utlåtande inhemtas nu, att, för att majs och potatis skola vara likställda i afseende å den ekonomiska användbarheten för tillverkning af bränvin, priset å en deciton majs bör vara ungefär sex gånger så högt som priset å en hektoliter potatis, d. v. s. att priset å en hektoliter potatis bör utgöra ungefär 16,7 procent af priset å en deciton majs. Om priset å en hektoliter potatis utgör mera än 16,7 procent af priset å en deciton majs, är det sålunda fördelaktigare att till bränvinsbränning använda majs än potatis. Undersöker man nu, med användande af de i nyssberörda tabell lemnade uppgifter om prisen å majs och potatis under tillverkningsåren 1896—1901, hvarunder majs varit belagd med en tull af 3 kronor 70 öre för deciton, huru förhållandet mellan majsprisen och potatisprisen stält sig, såväl då tullen inberäknas i majsprisen som under den förutsättning, att dessa pris reducerats med tullens hela belopp, kommer man till de resultat efterföljande tabell utvisar.

Tillverkningsår.	Priset på en deciton majs		Priset å en hektoliter potatis.	Priset å en hektoliter potatis, uttryckt i procent af priset å en deciton majs	
	tullen inberäknad.	tullen oberäknad.		om i majspriset tullen inberäknas.	om i majspriset tullen icke inberäknas.
	Kr.	Kr.	Kr.		
1896—97	11: —	7: 30	1: 65	15,0	22,6
1897—98	11: 20	7: 50	1: 80	16,0	24,0
1898—99	12: 30	8: 60	2: 55	20,7	29,6
1899—00	12: 65	8: 95	2: 35	18,6	26,3
1900—01	12: 85	9: 15	2: 20	17,1	24,0

Häraf torde framgå, att redan nu förhållandet mellan prisen å majs och potatis vissa år ställer sig till fördel för majsen. Under tillverkningsåren 1898—1899 och 1899—1900, då potatispriset utgjort resp. 20,7 och 18,6 procent af majspriset, har också inmäskningen af majs varit särskildt stor, i runda tal resp. 287,000 och 294,000 deciton, samt inmäskningen af potatis i samma mån liten. Tillverkningsåret 1900—1901 deremot, då potatispriset utgjorde 17,1 procent af majspriset, nedgick också inmäskningen af majs till i rundt tal 77,000 deciton, men inmäskningen af potatis ökades högst betydligt. Af dessa förhållanden synes man sålunda vara fullt berättigad att draga den slutsatsen, att användningen af majs för bränvinstillverkning ökas i samma mån som priset derå i förhållande till potatisens pris ställer sig lågt och att, om genom tullens borttagande majspriset komme att sjunka i betydlig grad, potatis icke skulle kunna finna användning för sådant ändamål. Att härigenom ett hårdt slag skulle tillfogas den inhemska jordbruksnäringen i vissa delar af landet, torde icke kunna bestridas. — Vidare är det antagligt, att, om majs komme att utgöra det hufvudsakliga råämnet för bränvinstillverkning, denna industri från att, såsom nu är fallet, utgöra en binäring till jordbruket skulle mer och mer öfvergå till en i några få fabriker drifven storindustri, hvarigenom affallsprodukterna icke i så hög grad som nu skulle komma jordbruket till godo.

Till förekommande af de olägenheter för jordbruket, som sålunda vore att förvänta, om tullen å majs borttoges, har vid flera tillfällen förslag väckts antingen att helt och hållet förbjuda användning af majs för bränvinstillverkning eller ock att högre beskatta bränvin, tillverkad

af majs, än bränvin, tillverkad af andra ämnen, vare sig så, att den för bränvinsbränning använda majsen belades med en särskild afgift, eller så, att det af majs tillverkade bränvinet skulle drabbas af högre skatt än annat bränvin. Om båda dessa förslag — af hvilka det förstnämnda icke synes väl öfverensstämma med nutida åsigtter om näringsfriheten — gäller emellertid, att kontrollen skulle blifva ytterligt svår att genomföra. Säkerligen skulle det visa sig erforderligt att för vinnande af effektiv kontroll uppställa vilkor och inskränkningar för produktionen, hvilka blefve i högsta grad betungande såväl för tillverkaren som för staten. Då emellertid chefen för kontroll- och justeringsbyrån i sitt ofvanberörda, härvid fogade utlåtande utförligt redogjort för alla de svårigheter, som kontrollen skulle erbjuda, anser sig utskottet kunna inskränka sig att i fråga härom hänvisa till berörda utlåtande. Utskottet vill dock erinra, att vid de tillfällen, då förslag, sådana som de nu nämnda, varit underställda Riksdagens pröfning, de aldrig lyckats tillvinna sig bifall, och att skälen härtill just varit de af utskottet nu omförmälda.

Men utom de sålunda nu anförda skälen för bibehållande af den nu gällande tullsatsen å majs komma äfven andra af icke mindre vikt och betydelse. Redan nu torde det stundom förekomma, att majs mjöl inblandas i annat mjöl, afsedt till människoföda, om också i obetydlig mån. Men om priset å majs genom tullens borttagande blefve i väsentlig grad sänkt, ligger det nära till hands att antaga, det en sådan inblandning komme att göras i långt större grad. Enligt hvad inom utskottet uppgifvits, kan i vanligt mjöl inblandas en ej oväsentlig mängd majs mjöl, åtminstone af det hvita slaget majs, utan att detta kan upptäckas annat än genom en undersökning, för hvars verkställande erfordras särskilda förutsättningar, och hvars resultat i allt fall mången gång måhända vore mindre tillförlitligt. Man skulle sålunda vid inköp af mjöl blifva försatt i nödvändigheten att låta verkställa en dylik undersökning för att få utrönt, huruvida man erhållit oblandad vara eller icke; och helt visst vore det att befara, att man mången gång, då en tillförlitlig undersökning icke kunnat åstadkommas, erhöle uppblandad vara. Men äfven om man från ser de tillfällen till bedrägligt förfarande, som sålunda skulle yppa sig för mindre samvetsgranna säljare, och endast fäster sig vid det förhållande, att den blandade varan utgifves för hvad den verkligen är, så torde det icke kunna bestridas, att en allmän användning af majs såsom människoföda skulle verka ofördelaktigt på den inhemska produktionen af spannmål. Visserligen torde i vårt land för närvarande majs icke anses såsom en omtyckt beståndsdel i bröd; men det synes icke otroligt, att, om majs blefve

väsentligt billigare, det mer och mer skulle komma att begagnas till människoföda, och verkan häraf skulle nog i sinom tid blifva ganska känbar för vårt jordbruk.

Slutligen vill utskottet erinra, att majs också låter sig med fördel användas till ölbrygd i stället för kornmalt eller jemte sådant och att äfven härigenom en skadlig inverkan på det svenska jordbruket kan förväntas, derest tullen å majs borttages.

Såsom ofvan nämnts, kan utskottet icke finna annat, än att de skäl, hvilka tala för bibehållande af tullen å majs, äro af så stor betydelse, att utskottet icke kan biträda åsigten om önskvärdheten af tullfrihet å denna vara, utan fastmer måste uttala såsom sin åsigt, att borttagande af tullen skulle vara skadligt för vår jordbruksnäring. Vid sådant förhållande kan utskottet icke finna skäl tillstyrka motionärens begäran om en utredning i denna fråga, helst härtill kommer, att enligt utskottets förmenande någon ytterligare utredning utöfver den, som vid mångfaldiga föregående tillfällen och särskildt af chefen för kontroll- och justeringsbyrån i ofvanberörda utlåtande förebragts, synes utskottet icke vara för frågans bedömande erforderlig.

På grund af det anförda hemställer utskottet,

att herr Dahns ifrågavarande motion med förslag att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke de hinder, som anses förefinnas mot borttagandet af tullen å majs, särskildt hvad bränvinstillverkningen beträffar, skulle kunna undanrödjas genom ändrad lagstiftning, och i sådant fall till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 februari 1902.

På bevillningsutskottets vägnar:

H. CAVALLI.

Bilaga till bevillningsutskottets betänkande n:o 8, innefattande yttrande, afgifvet af chefen för kontroll- och justeringsbyrån.

Vördsamt memorial.

Sedan chefen för kontroll- och justeringsbyrån erhållit i uppdrag att afgifva yttrande med anledning af herr statsrådet och chefens för kongl. jordbruksdepartementet i skrifvelse den 6 juni innevarande år framställda begäran om en utredning, huruvida en sänkning af det under de senaste åren gällande priset å majs med 3,7 öre för kilogram — motsvarande tullens hela belopp — skulle kunna antagas komma att verka derhän, att bränvinsbränning af potatis, odlad inom landet, blefve afsevärdt försvårad eller omöjliggjord, samt, för den händelse så skulle visa sig blifva förhållandet, huruvida och i så fall hvilka åtgärder lämpligen skulle kunna vidtagas för att, utan att kontrollen blefve försvagad, bränvin, tillverkadt af majs, må kunna blifva beskattadt högre än sådant, tillverkadt af potatis, får jag vördsamt anföra följande:

I bilagda tabell hafva ur byråns berättelser om bränvins tillverkning och försäljning sammanförts uppgifter för de tjugu senaste tillverkningsåren angående

1) medelprisen å vid brännerierna använd majs och potatis; uppgifter å råännesprisen lemnas af tillverkarne till kontrollpersonalen, hvarefter medelpris beräknas dels länsvis af öfverkontrollörerna, dels för hela riket af byrån.

2) de kvantiteter majs, annan spanmål och potatis, som användas för bränvinstillverkningen vid de bännerier, der pressjäst ej tillverkas; från och med tillverkningsåret 1888—89 hafva äfven melassbrännerierna uteslutits; samtliga dessa uppgifter lemnade i afrundade tal;

3) det belopp bränvin, som tillverkats vid de under 2) nämnda brännerierna, beloppet angifvet i millioner liter af normalstyrka.

I samma tabell hafva ock intagits uppgifter för samma tid om rikets potatisskörd, hemtade ur hushållningssällskapens berättelser tab. 1 (bidrag till Sveriges officiella statistik Litt. N.)

Af tabellen synes, att användningen af majs under ifrågavarande tid vexlat högst betydligt. Det lägsta beloppet, 8,300 deciton, förekom tillverkningsåret 1887—88 och de högsta åren 1884—85, 1890—92 och i synnerhet 1898—1900; allra störst var förbrukningen senaste tillverkningsår 1899—1900, nämligen 294,500 deciton. Vexlingarna hafva naturligtvis i viss grad varit beroende af tillverkningens storlek, men denna har dock inverkat jemförelsevis obetydligt, hvilket blir synnerligen tydligt, om man reducerar råämnesförbrukningen till en medeltillverkning af t. ex. 30 millioner liter om året. Men det synes äfven omedelbart af tabellen, att ej tillverkningens storlek varit ensam bestämmande för majsförbrukningen, ty exempelvis åren 1883—84 och 1896—97 var tillverkningen densamma, men majsförbrukningen det förra året mer än dubbelt så stor som det senare; ännu större var skillnaden åren 1889—90 och 1890—91.

Vexlingarna i majsförbrukningen äro ej heller beroende på majspriset; just år 1887—88, då detta var lägst, var majsförbrukningen den minsta under alla tjugu åren, hvaremot höga majspris sammanfalla med stor majsförbrukning.

Äfven potatisförbrukningen har vexlat betydligt, från högst 2,327,000 hl. år 1880—81 till endast 692,000 hl. år 1899—1900. Dessa vexlingar följa ganska jemnt med vexlingarne i såväl rikets potatisskörd som potatisprisen. År 1887—88, då potatisskörden var den näst högsta under de tjugu åren och potatispriset det lägsta, kr. 1,19 för hektolitern, användes ovanligt mycket potatis, oaktadt bränvinstillverkningen ej var särdeles stor, och just detta år användes, såsom förut sagts, det minsta beloppet majs, som förekommit, trots att majspriset aldrig varit så lågt som just då. År 1889—90 var potatisskörden ännu större och då användes i förhållande till bränvinstillverkningens storlek ännu mera potatis, oaktadt dess pris stigit till kr. 1,40, men fortfarande obetydligt majs.

Det har således hittills alls icke varit majspriset, som bestämt användningen af majs eller potatis såsom råmaterial för bränvinstillverkningen, utan detta har uteslutande berott på potatistillgången, så att när denna varit riklig, hafva endast obetydliga kvantiteter majs användts, vare sig majspriset varit lågt eller högt.

Potatisodlingen i riket har ej heller under dessa år minskats, utan tvärtom; utsädesbeloppet, som år 1880 var 2,660,000 hl., har sedan dess varit stadt i jemn stigning och utgjorde 1898 2,922,000 hl.

Majsen har således hittills vid bränvinstillverkningen endast användts såsom ersättning för potatis. Att så varit förhållandet framgår

ock af följande omständigheter. År 1889—90 inmäskades majs endast vid 31 brännerier af 141, men följande år, då potatis var dyr, vid 85 brännerier af 134. Med år 1892—93 började majsförbrukningen åter aftaga, och då nedgick också antalet brännerier, der majs inmäskades, nemligen till 68 brännerier af 134; detta antal nedgick ytterligare under de följande åren, så att år 1896—97 var det ej mer än 48 brännerier af 111, som inmäskade majs. Allt sedan dess har potatis-tillgången årligen minskats och samtidigt dermed antalet brännerier, som inmäskat majs, ökats, så att år 1899—1900 inmäskades majs vid samtliga jordbruksbrännerier utom två de allra minsta. Innevarande höst, då åter en god potatisskörd erhöles, har intill den 15 december ej inmäskats mer än 416 deciton majs vid 5 brännerier af de 116, vid hvilka pressjäst ej tillverkas.

Utbytet af en deciton majs plägar räknas till 70 liter bränvin, hvilket dock torde vara högt räknadt, och utbytet af en hektoliter potatis antages, lågt räknadt, till 13 liter; närmare rätta förhållandet torde man komma, om man säger, att en deciton majs lemnar fem gånger så mycket bränvin som en hektoliter potatis. För att majs och potatis såsom råämnen för bränvinstillverkningen skola ställa sig lika dyra, borde således priset på en deciton majs vara fem gånger priset på en hektoliter potatis, men det tillkommer en omständighet, nemligen att dranken efter majs är värdefullare än potatisdranken. Majspriset bör därför vara ungefär sex gånger potatispriset, för att de båda råämnena skola kunna anses likställda.

Tillämpar man denna prisjämförelse på de i tabellen anförda pris det år, då potatispriset var lägst, nemligen 1887—88, finner man, att majspriset var kr. 9,95 och att således potatispriset kunnat vara kr. 1,66 utan att det blifvit fördelaktigare att använda majs; potatispriset var emellertid endast kr. 1,19, hvilket visar, att det ingalunda var majspriset, som nedtryckte potatispriset. Likadant var förhållandet åren 1889—90 och 1895—96, då majspriset var sju gånger potatispriset.

Under nuvarande förhållanden är det således alldeles obehöfligt att vidtaga några särskilda åtgärder för att hindra den allmännare användningen af majs vid bränvinstillverkningen. Skulle deremot den nuvarande tullafgiften å majs, kr. 3,70 för en deciton, borttagas och majspriset derigenom komma att nedgå till ungefär 9 kr., eller kanske ännu lägre, om majspriset å världsmarknaden skulle sjunka, kommer frågan naturligtvis i ett annat läge. Härvid är emellertid att märka, att det torde vara omöjligt att för en längre tid förutsäga majsprisen;

i stället för att visa någon sjunkande tendens, har det, såsom af tabellbilagan synes, under de fyra senaste åren varit i stigande, och innevarande år är priset något högre än hösten 1899.

Vid ett majspris af 9 kr. för deciton skulle enligt ofvanstående beräkningar ett potatispris af kr. 1,50 för hektoliter ännu kunna erhållas och vid ett majspris af 8 kr. ett potatispris af kr. 1,33. Vidare är att märka, att inom det län, nemligen Kristianstads, der bränvinsbränningen synes hafva största betydelsen för potatisodlingen, i det att under år med dåliga potatisskördar omkring 33 procent och under goda potatisår till och med mer än 50 procent af länets potatisskörd användes till bränvinsbränning, bränvinstillverkarne, åtminstone på vissa trakter, till stor del afverka potatis, som skördats å deras egna egor. Detta tillgår på så sätt, att närboende jordbrukare sammansluta sig i bolag för att i gemensamt bränneri idka bränvinstillverkning, hvarvid hvar och en af bolagsmännen för sig inmäskar i viss ordning sina produkter och tillvaratager deraf erhållet bränvin och drank.

Skulle det emellertid anses behöfligt att i sammanhang med borttagande af tullen å majs vidtaga några särskilda åtgärder till förekommande af en vidsträckt användning af majs vid brännerierna, finnas dertill två utvägar, nemligen dels att belägga den till bränvinsbränning använda majsen med en särskild afgift, dels att pålägga det af majs tillverkade bränvinet högre skatt än annat bränvin.

Om den förstnämnda metoden väljes, måste inmäskningarna vid bränneriet underkastas en noggrann kontroll. Redan nu utöfvas en viss kontroll öfver dem, till hvilket ändamål tillverkaren är skyldig att dagligen lemna kontrollören uppgift öfver råämnenas myckenhet och beskaffenhet, samt tillhandahålla behöfliga mätnings- och vägningsredskap. Kontrollören åligger att med uppmärksamhet följa inmäskningen, att understundom närvara vid råämnenas uppvägning och kontrollera dennas rättighet, att uppmäta mäskenes volym och undersöka dess sockerhalt samt häröfver föra journal äfvensom att i enlighet med kontroll- och justeringsbyråns särskilda föreskrifter af dels råämnenas mängd, dels mäskenes volym och sockerhalt beräkna det bränvinsutbyte, som borde erhållas, och dermed jemföra det af bränvinskontrollapparaten angifna utbytet. På detta sätt erhålles en sekundär kontroll öfver bränvinstillverkningen. Om nemligen kontrollapparatus utslag i betydligare mån understiger det beräknade utbytet eller plötsliga vaxlingar i detta uppstå, får kontrollpersonalen sin uppmärksamhet fäst på förhållandet och kan vidtaga behöfliga åtgärder för att utröna, huruvida möjligen ett fel hos kontrollapparaten eller en försnillning

föreligger. Härtill kan den nuvarande kontrollen öfver inmäskningarna vara tillräcklig, men den är långt ifrån tillräcklig för att läggas till grund för beskattning. Det är intet i densamma, som hindrar tillverkaren att, ehuru inmäskningarna vid ett och samma bränneri pläga göras med samma belopp hvar dag, ändock för de uppväguingar, vid hvilka kontrollören ej är närvarande, uppgifva mindre majs och mera annan spanmål; att lemna dylika origtiga uppgifter bereder honom emellertid för närvarande ingen nytta.

Skall en särskild afgift erläggas för den inmäskade majsens, måste kontrollören före hvarje inmäskning bestämma den till inmäskning afsedda majsens vikt och dessutom tillse, att ej majs mellan de ordinarie inmäskningarna obehörigen inmäskas. Majs afverkas vanligen i brännerierna helkocht, och man kan då tänka sig, att, sedan den af kontrollören uppvägda majsquantiteten införts i kokaren och någon tid der kokats, ny majs påfyller vid något tillfälle, då kontrollören ej vore närvarande. Att ålägga kontrollören ej endast att närvara vid hvarje inmäskning, utan äfven att ständigt öfvervaka kokaren låter sig ej ens göra vid bränneri, der tillverkning endast bedrifves på dagen, enär kontrollören vissa tider är upptagen af annat arbete, såsom bränvinets uppmätning ur sprithållaren samt inläggning å och uttagning från nederlaget m. m.; ännu mindre skulle det gå för sig vid bränneri, der tillverkning pågår hela dygnet. Det skulle således i många fall erfordras två kontrollörer, boende i bränneriets omedelbara närhet.

Denna stränga kontroll öfver bränneriet, hvilken väl knappast skulle kunna genomföras, kan möjligen undvikas genom en föreskrift, att all vid bränneriet befintlig majs, så länge tillverkningsrätt der gäller, skall förvaras i särskildt magasin under kronans lås och ej utlemnas annat än i den mån den skall användas i bränneriet. Men denna föreskrift måste ytterligare kompletteras med en annan, nemligen att under samma tid majs ej må användas på egendomen, der bränneriet är beläget, till något annat ändamål, t. ex. utfodring åt kreatur, ty finge majs, afsedd att användas för sistnämnda ändamål, förvaras i annan lägenhet på egendomen, funnes ju ingen säkerhet, att den ej obemärkt infördes i bränneriet och der inmäskades utan kontrollörens vetskap; detta gäller åtminstone för brännerier, der majs användes vid bränvinstillverkningen, vid hvilka det därför blir alldeles nödvändigt att under pågående tillverkning förbjuda användning af majs till utfodring.

Den andra af de föreslagna metoderna var att pålägga det af majs tillverkade bränvinet en högre skatt än annat bränvin. Enär det är omöjligt att, när flera olika råämnen användas i ett bränneri, sär-

skilja det af det ena råämnet tillverkade bränvinet från det öfriga, blir det nödvändigt att underkasta allt det bränvin, som tillverkas vid bränneriet, under det att majs der afverkas, den högre skatten. Denna metod är ur kontrollsynpunkt enklare än den förut omnämnda, emedan kontrollören ej behöfver noggrant öfvervaka, huru mycket majs inmäskas, utan endast behöfver tillse, huruvida majs användes vid inmäskningen. Den medför deremot för tillverkaren den olägenheten, att han ej kan mäskas majs samtidigt med andra råämnen, hvilken samtida inmäskning dels af åtskilliga tillverkare anses medföra bättre utjäsning, dels lemnar värderikare drank än enbar potatismäsk. Hvad särskildt pressjästfabrikerna beträffar, torde denna metod sannolikt komma att alldeles hindra dem att vid sin tillverkning använda majs. Vid dessa fabriker användes ej majs annat än tillsammans med råg, som är deras hufvudsakliga råämne, och fabrikerna blifva ställda i valet mellan att antingen, såsom ett par redan gjort, alldeles upphöra med användningen af majs eller att erlægga den högre skatten för hela sin tillverkning; huru svårt det senare alternativet för dem är, synes bäst, om man erinrar, att deras majsförbrukning under senare åren uppgått till högst en fjerdedel och ett år ej ens uppgick till en tiondedel af hela deras spannmålsförbrukning.

En svårighet för kontrollen är öfvervakandet, att ej majs i malen form olofligen inmäskas, hvilket skulle kunna ske genom inblandning af majsmjöl i annat mjöl. Denna svårighet är visserligen gemensam för båda metoderna, men är störst vid den förstnämnda, d. v. s. om en särskild afgift skulle läggas på den inmäskade majsen, emedan det skulle bli synnerligen svårt att öfvervaka, att ej majsmjöl, vare sig oblandadt eller ännu hellre inblandadt i annat mjöl, införes i förmäskan.

Stockholm den 19 december 1900.

K. Lindeberg.

Uppgift

å den spanmål och potatis, som under tillverkningsåren 1880—81—1900—01 inmäskats vid de brännerier, der ej tillverkas pressjäst (från och med året 1888—89 äro äfven melassbrännerierna frånräknade), samt bränvinstillverkningen vid samma brännerier.

Tillverkningsår.	Medelpris kr. för		Majs dt.	Annan spanmål dt.	Summa spanmål dt.	Potatis hl.	Bränvinstillverkning millioner l. n. sl.	Rikets potatis-skörd hl.
	1 dt. majs.	1 hl. potatis.						
1880—81	12.20	1.79	71.600	134.900	206.500	2.327.000	43.4	19.950.000
1881—82	14.40	1.76	19.300	142.400	161.700	2.091.000	33.3	17.870.000
1882—83	14	2.30	17.100	268.500	285.600	1.238.000	29.7	13.760.000
1883—84		2.40	54.500	143.100	197.600	1.444.000	29.0	15.960.000
1884—85	10.60	2.10	145.500	162.600	308.100	1.430.000	36.6	16.460.000
1885—86		1.75	96.300	147.500	243.800	1.710.000	35.4	17.490.000
1886—87	10.25	1.67	78.800	101.000	179.800	1.500.000	33.1	18.350.000
1887—88	9.95	1.19	8.300	72.000	90.300	1.630.000	28.7	21.380.000
1888—89	12.60	2.15	65.300	90.800	156.100	1.050.000	22.2	14.830.000
1889—90	12.30	1.40	15.800	70.300	86.100	1.590.000	26.2	22.840.000
1890—91	13.60	2.50	114.800	103.800	218.600	1.020.000	26.0	12.470.000
1891—92	14.50	2.50	99.100	75.000	174.100	1.210.000	25.9	16.250.000
1892—93	11.55	1.80	43.000	71.800	114.800	1.260.000	24.6	18.260.000
1893—94	11.05	1.60	32.900	83.000	115.900	1.620.000	29.3	20.540.000
1894—95	12.15	2.10	78.100	148.300	226.400	1.020.000	27.1	16.440.000
1895—96	12.—	1.70	13.500	79.600	93.100	1.460.000	25.9	18.320.000
1896—97	11.—	1.65	23.800	76.800	100.600	1.620.000	29.0	20.650.000
1897—98	11.20	1.80	93.400	77.700	171.100	1.330.000	29.6	18.520.000
1898—99	12.30	2.55	287.300	105.000	392.300	826.000	38.1	13.280.000
1899—1900	12.65	2.35	294.500	90.400	384.900	692.000	36.0	12.096.662
1900—01	12.85	2.20	76.564	103.378	179.942	1.758.377	37.5	24.644.000

Reservationer:

af herr *Fredholm*; samt

af herrar *Brodin, J. Bromée, Meyer, G. Jansson, Lundström, O. A. Ericsson* och *Wittsell*, hvilka anført:

Införseln af majs, priset å denna vara samt de under olika tider gällande tullsatserna inhemtas af efterföljande tabell. De i densamma angifna prisen, i hvilka tullafgiften icke ingår, äro i likhet med uppgifterna om införseln hemtade ur de utaf kommerskollegium utgifna statistiska tabeller.

Å r	M a j s.			
	Införselöfverskott.		Pris för 100 kg.	Tullsatn för 100 kg.
	Quantitet.	Värde.		
	Ton.	Kronor.	Kronor.	Kronor.
1875	160	17,462	10: 91	fri
1876	4,274	466,602	10: 90	fri
1877	3,672	601,302	10: 60	fri
1878	7,038	852,933	12: 01	fri
1879	4,896	486,320	9: 93	fri
1880	42,706	4,465,200	10: 45	fri
1881	1,871	233,845	12: 49	1: 50
1882	1,515	186,663	12: 32	{ ¹ / ₁ - ¹⁵ / ₆ 1: 50, } derefter fri }
1883	5,809	755,207	13: —	fri
1884	11,472	1,491,301	13: —	fri
1885	28,020	2,942,118	10: 50	fri
1886	11,215	1,065,439	9: 50	fri
1887	4,565	456,452	10: —	{ ¹ / ₁ - ¹⁵ / ₇ fri, } derefter 2: — }
1888	172	19,826	11: 50	{ ¹ / ₁ - ¹³ / ₂ 2: —, } derefter 2: 50 }
1889	9,336	863,587	9: 25	2: 50
1890	16,428	1,724,922	10: 50	2: 50
1891	7,847	1,020,151	13: —	2: 50
1892	18,359	1,927,660	10: 50	{ ¹ / ₁ - ²⁰ / ₆ 2: 50, } derefter 1: 25 }
1893	9,684	934,530	9: 65	1: 25
1894	10,728	938,728	8: 75	1: 25
1895	4,945	395,570	8: —	{ ¹ / ₁ - ⁶ / ₁ 1: 25, } ² / ₁ - ³ / ₄ 3: 15, } derefter 3: 70 }
1896	5,240	366,821	7: —	3: 70
1897	7,921	594,044	7: 50	3: 70
1898	27,142	2,239,209	8: 25	3: 70
1899	38,601	3,184,623	8: 25	3: 70
1900	15,974	1,517,570	9: 50	3: 70
1901	15,129	Uppgifter saknas		3: 70

Af ofvanstående tabell inhemtas, att oaktadt den majs åsatta tullen införseln af denna vara är ganska afsevärd och stundom betydligt öfver-

stigit införseln deraf under de tider, då tullfrihet eller en lägre tullsats än den nu gällande varit bestämd. Ehuru väl en stor del af den införda majsens användts till bränvinsbränning, torde man dock kunna hafva fog för antagandet, att majsens egenskap af ett värdefullt foderämne åstadkommit en mera utsträckt användning deraf äfven i landthushållningen. Och det lider enligt vår mening intet tvifvel, att icke upphäfvande af tullen å majs skulle medföra, att majs i än större utsträckning komme att användas såsom foderämne och att derigenom afsevärda fördelar skulle beredas det svenska jordbruket. För att med framgång kunna upptaga täflan med andra länder i fråga om de mera lönande grenarne af landthushållningen, nemligen produktionen af smör, kött och fläsk, är det nödvändigt att hafva tillgång till ett godt foderämne för billigt pris; och, såsom nämnts, utgör majs otvifvelaktigt ett sådant foderämne. Särskildt vill det synas, som skulle tullfrihet å majs kunna åstadkomma en inhemsk produktion af fläsk, till beskaffenheten likartadt med det amerikanska, af hvilket, som bekant, betydliga kvantiteter införas, i synnerhet till de norra delarna af landet, för hvilka dylikt fläsk utgör en nödvändighetsvara.

Frågan om upphäfvande af tullen å majs synes oss därför synnerligen vigtig och värd att taga i omsorgsfullt öfvervägande. Såsom ofvan nämnts, har också denna fråga vid flerfaldiga tillfällen varit understäld Riksdagens pröfning; och att densamma, trots upprepade afslag å de gjorda framställningarna, alltjemt tränger sig fram, torde enligt vårt förmenande få anses såsom ett säkert bevis på dess stora betydelse för jordbruket i vårt land. Såsom skäl för bibehållandet af den gällande tullsatsen å denna vara har bland annat anförts, att, derest priset å majs genom tullens borttagande blefve sänkt, denna vara skulle komma att användas vid tillverkning af bränvin i så stor omfattning, att det hufvudsakligaste inhemska materialet för sådan tillverkning, potatis, skulle komma att utestängas från användning för detta ändamål och priset å potatis till följd deraf nedgå, hvarigenom förlust skulle tillskyndas jordbrukarne i de trakter af vårt land, hvilka på grund af jordmånens beskaffenhet vore så godt som uteslutande hänvisade till potatisodling. Härtill komme äfven, att genom ett utsträckt användande af majs för bränvinstillverkning denna handtering, som för närvarande hufvudsakligen utgjorde en binäring till jordbruket, skulle mer och mer öfvergå till en storindustri, hvilket förhållande jemväl ansåges vara till skada för jordbruket. Till förekommande af de olägenheter, som sålunda skulle vara att förvänta, har vid upprepade tillfällen föreslagits auringen att

helt och hållet förbjuda tillverkning af bränvin utaf majs och andra utländska råämnen eller ock att belägga bränvin, tillverkad af dessa ämnen, med en högre tillverknings beskattning än den eljest stadgade; men mot dessa förslag har återigen invändts, mot det första, att det borde stå hvar och en fritt att vid utöfvandet af sin näring välja de råämnen, han för densamma funne förmånligast, och mot det andra, att kontrollen skulle blifva svår, om ej omöjlig att genomföra. Vidare har såsom skäl mot majstullens sänkning eller borttagande anförts, att, derest priset å majs fölle, det vore att befara, att majs mjöl komme att mer eller mindre inblandas i mjöl, afsedt till människoföda, något, som skulle kunna menligt inverka på spanmålsprisen inom landet, samt att det mötte stora svårigheter att kontrollera, huruvida en sådan inblandning af majs mjöl i annat mjöl egt rum.

Såsom af det nu anförda framgår, hafva skäl förebragts både för den uppfattningen, att borttagande af tullen å majs skulle för vårt jordbruk medföra stora fördelar, och för en motsatt åskådning. Att afgöra, hvilka skäl äro de starkaste, är enligt vårt förmenande en mycket svår och grannliga uppgift. Det vill dock synas oss, som om tvifvel icke kunde råda derom, att, i händelse de betänkligheter mot tullfrihet å majs, som gjorts gällande särskildt med hänsyn till potatisodlingen, men äfven ur andra synpunkter, kunde genom lämpliga åtgärder häfvas, afskaffande af tullen å majs skulle vara till fördel för vårt lands jordbruk. Huruvida möjlighet härtill förefinnes, derom torde emellertid förvisning kunna vinnas endast genom en ingående och allsidig utredning af alla de förhållanden, som med denna fråga ega sammanhang. En sådan omsorgsfull utredning synes oss därför vara högeligen önskvärd; men för densamma kräfves ett synnerligen omfattande arbete, hvilket svårligen torde kunna utföras annorledes än genom de organ, Kongl. Maj:t har till sitt förfogande.

På grund af det nu anförda få vi hemställa,

att Riksdagen, med bifall till herr Dahns motion, måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke de hinder, som anses förefinnas mot borttagandet af tullen å majs, särskildt hvad bränvinstillverkningen beträffar, skulle kunna undanrödjas genom ändrad lagstiftning, och i sådant fall till Riksdagen inkomma med de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.